

De burgemeesters Van Bergen IJzendoorn

Het voor Gouda en daarbuiten zo bekende Van Bergen IJzendoornpark is genoemd naar een burgemeester van Gouda in de 19e eeuw: Albert Adrianus van Bergen IJzendoorn. Zijn vader, Nicolaas, was ook een politiek liberaal burgemeester, en wel van 1850 tot 1864. Mede door zijn inspanningen vestigden zich grote bedrijven als de Kaarsenfabriek en de Machinale Garenspinnerij in Gouda en die zorgden voor veel werkgelegenheid. Het aantal inwoners groeide met ca. 25% en de stad herstelde zich economisch.

Albert Adrianus van Bergen IJzendoorn

Als veertigjarige nam Albert Adrianus in 1864 de ambtsketen van zijn vader over en onder zijn leiding zette de groei zich voort: Gouda kreeg o.a. een spoorwegverbinding met Den Haag en tramlijnen naar Oudewater en Bodegraven en ook het scheepvaartverkeer nam sterk toe. Gouda werd hierdoor steeds belangrijker als knooppunt van land- en waterwegen. Ook op cultureel gebied drukte de tweede burgervader Van Bergen IJzendoorn zijn stempel op de stad: mee door zijn toedoen werd in 1874 het Stedelijk Museum gesticht en in 1892 de stedelijke archiefdienst. Hij was een vooruitstrevend leider en wist te grote behoudzucht tegen te gaan. Zo hield hij in 1883 ook voet bij stuk door de opvoering van een passiespel door te laten gaan -

onder politiebewaking!! Dit was zeer tegen de zin van de Chr. Gereformeerde kerk, die dit spel als heidens zag.

Legaat

Albert Adrianus van Bergen IJzendoorn bleef burgemeester tot zijn dood op 16 januari 1895. Twee jaar daarvoor vermaakte hij bij testamentaire beschikking aan de gemeente Gouda een som van fl. 40.000,-- om "daarvan een wandelplaats aan te leggen op enige afstand van de bebouwde kom der gemeente, die men van twee kanten kon bereiken, zodat men niet langs dezelfde weg behoeft terug te keren". Bij raadsbesluit van 22 januari 1895 werd dit legaat aanvaard. Bovendien werd eerder al het Houtmansplantsoen uitgebreid met het deel dat daarvoor de tuin van de burgemeesterswoning was (het pand aan de Oosthaven 68). Het naar hem genoemde park werd in 1901 aangelegd, naar een ontwerp van de firma Groenewegen & Zn. uit De Bilt en een jaar later voor het publiek opengesteld. Oorspronkelijk strekte het park zich uit van het station tot aan de Winterdijk. Krachtens een raadsbesluit van 28 oktober 1910 werd hieraan toegevoegd het "Nieuwe Park", het gedeelte tussen de Winterdijk en de Nieuwe Gouwe O.Z. Het Nieuwe Park is in 1911 aangelegd. Dit deel is symmetrisch van aanleg en vormt een groot contrast met het "oude park", dat een echt landschapspark is.

Huize Elisabeth

De overgang van het oude naar het nieuwe deel van het park wordt gemarkeerd door de Winterdijk en het kapitale Huize Elisabeth. In 1899 werd een terrein met woning aan het Van Bergen IJzendoornpark gekocht door de koopman A.J. Vos. In 1919 (dus na de aanleg van het Nieuwe Park) liet Vos de woning slopen en het nu bestaande pand in de stijl van de Amsterdamse School ontwerpen door de Haagse architect J. Duynstee. De achterzijde met het terras met fraaie lantaars kijkt uit over het Nieuwe Park. Aan de voorzijde vinden we de ingang, aan de bovenzijde geflankeerd door twee lachende leeuwen. Die lachbui zou gericht zijn aan het adres van Villa Honk, Van Beverninghlaan 38. De nieuwbouw van Vos benam deze parkbewoners hun ooit benijdenswaardig uitzicht. Op een andere plek komen we ook twee leeuwen tegen: hoog gezeten op bakstenen kolommen vlakbij het station. Ze zijn afkomstig van de in 1843 afgebroken Kleiwegpoort.

Tot slot

Het Nieuwe Park verkeert allang niet meer in originele staat: de wandelpaden zijn geasfalteerd en doorgaande wegen geworden. Maar bij het ophogen zijn een aantal originele details

zoals de rozenperken in ere hersteld. Van de vier oorspronkelijke geplande bouwkavels voor villa's zijn er drie kort na de aanleg van het park bebouwd, de vierde een stuk later. De lange zijden tussen deze bebouwing waren oorspronkelijk ingericht met wandelpaden en groen, maar zijn in de loop der tijd ook bebouwd geraakt. Als ik zo kijk naar de straatnamen in Gouda, zijn meer burgemeesters geëerd met een straatnaam (Burg. Martensstraat, Burg. Van Reenensingel e.a.). Wat betreft de lengte van de namen is het misschien maar goed dat het park niet is genoemd "burgemeester(s) Van Bergen IJzendoornpark", want dat zou misschien wel de langste straatnaam van Nederland zijn geworden.

Noot redactie: Hierbij willen wij Marianne van der Veer hartelijk bedanken voor het ter beschikking stellen van het boekje "Goudse plant-aardigheden. Een wandeling langs groene monumenten in Gouda". Het is een uitgave van de Stichting Open Monumentendag Gouda ter gelegenheid van de dertiende Open Monumentendag op 11 september 1999. ISBN: 90-74878-07-5.

